

Dorte Marie Søndergaard (1996). **TEGNET PAA KROPPEN**. København: Museum Tusculanums Forlag.

Anmeldt af: *Lisbeth Frostholt*, studerende ved Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Dorte Marie Søndergaard lægger i sin doktorafhandling ud med at stille spørgsmålet: Hvad er køn egentlig for noget? Er køn som betydnings- og kategoriseringsbærer ved at miste sin status i den forstand, at der ikke længere er nogle faste grænser mellem de to køns muligheder i dag her i den skandinaviske kultur? Dorte Marie Søndergaard ønsker at udforske, hvilken betydning køn har i dag i et frigjort, poststrukturalistisk velfærdssamfund. Hun har ønsket at finde aktører, som repræsenterer denne frigjorte ånd, og hendes valg er faldet på unge voksne universitetsstuderende.

Doktorafhandlingen er baseret på 29 kvalitative interviews med studerende ved Københavns Universitet i alderen 20-30 år fra henholdsvis det humanistiske og det samfundsvidenskabelige fakultet. Dorte Marie Søndergaards primære intention har været at få indsigt i de studerendes hverdagsliv og deres tanker og erfaringer i den forbindelse. Emnerne har blandt andet været: Studievalg, arbejdsformer, relationerne på faget, konkurrence, præstation og ambitioner, venskaber, kærester, faglighed, flirt og seksualisering, fremtid, familie og børn.

Interviewene, som blev foretaget i første halvdel af 1991, er en blanding af gruppeinterviews og individuelle interviews. Rationalet bag dette er, at gruppeinterviewene åbner for en viden, som ikke er tilgængelig for intervieweren i individuelle interviews, fordi personerne i gruppen interviewer hinanden på en mere indforstået og præcis måde. Endvidere viser gruppeinterviewene nogle af de forhandlingsprocesser, som betydningen af køn dannes gennem. De individuelle interviews har muliggjort tanker og refleksioner, som ikke har været så bearbejdede og af en mere intim karakter, og som muligvis ikke ville komme til udtryk i gruppesammenhæng.

Kønskonstruktionens komposition er den lidt knudrede betegnelse for den analysemodel, som Søndergaard har benyttet sig af. Komponentmodellen udgør kreative snit ind i den oplevede virkelighed. Den rejse ud i kønnet, som Søndergaard inviterer os med på, bruger i nævnte rækkefølge en række komponenter, som kan kobles på adskillige måder og dermed fremvise individuelle og kollektive udtryk for køn, som udgangspunkt for analyse:

- tegnet på kroppen (betegnelse for kønnet)
- begærets retning
- positionen i det seksuelle møde
- færdighedsrepertoiret
- virksomhedstilknytningen
- den fysiske selvfremførelse
- selvet

Afhandlingen tager udgangspunkt i socio-kulturel psykologisk tænkning, social konstruktionistisk tænkning og poststrukturelle teorier præsenteret ved blandt andet Michel Foucault og Judith Butler. I tråd med postmodernistiske teoridannelser er Søndergaards mål ikke at tilbyde et stykke objektivt videnskabeligt arbejde, som kan veri- eller falcificeres, men at give et interessant og nytænkende bud på vores måde at forstå, konstruere og forhandle køn på. Dekonstruktionen er et redskab, der

ligger i forlængelse af konstruktionstænkningen, og konstruktionstænkningen afskaffer den objektive erkendelse af virkeligheden.

Igennem de studerendes fortællinger om deres hverdagsliv har Søndergaard analyseret sig frem til nogle af de kulturelle koder og meningssystemer, som er aktive i de studerendes forståelse og fortolkning af deres virkelighed. Dette er muliggjort gennem en relativt løst struktureret analyse; hun beskriver blandt andet, at hun måtte opgive at bruge computerprogrammet tekstbase Alpha, fordi det ikke var anvendeligt i hendes søgen efter koder og meta-koder i køns-konstruktionen.

Det spørgsmål jeg i overensstemmelse med afhandlingens social-konstruktionistiske udgangspunkt har stillet mig selv er: Giver Dorte Marie Søndergaards afhandling et nyt og inspirerende bud på forståelse af køn? Og det kan jeg kun svare ja til: Det har været befriende at læse en bog om køn, som bevæger sig udover natur/miljø-dikotomien ved at tillade sig at fastslå, at i vores kultur er det ikke en gud, som er den primære begrundelse for den kønnede orden, men en fornemmelse for om noget er rigtigt eller naturligt. Søndergaard taler om tegnet på kroppen, som bestemmende for den sociale kategori, som vi automatisk og ...naturligt hører til.

Med denne tilgang bliver vi introduceret til en antropologisk rejse ud i kønskoderne i den danske delkultur, som hedder studerende i universitetets verden. Og det går efterhånden op for en, hvor stor betydning kønskonstruktionerne har, selv om vi lever i et tilstræbt egalitært samfund, som ikke har eksplicitte regelsæt, men subtile og ofte lidet reflekterede normer for, hvilken handling en person af et givet køn kan koble sammen, uden at falde udenfor normen.

Afhandlingen er omfattende og kan sine steder være tung og have et for min smag rigeligt knudret sprog. Men Dorte Marie Søndergaard har med sin doktorafhandling vist et klarsyn og en nytænkning indenfor kønsforskning, som er meget inspirerende. Jeg fandt især afsnittene om henholdsvis positioner i det seksuelle møde og professionelt rettet virksomhed og kompetence interessante.

Afhandlingen er relevant for alle studerende med interesse for selvindsigt - vi bliver for en gangs skyld genstand for analyse, og for personer med interesse for social-konstruktionistisk og socio-kulturel tænkning. Og så er den først og fremmest et must for jer, som er i færd med projekter vedrørende kønsforskning: Så læs den!